

بررسی تأثیر ارزیابی پایان ترم بر عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی طی سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ تا ۸۵-۱۳۸۴

محمد قهرمانی

استادیار دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی، تهران

محبوبه عارفی

استادیار دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی، تهران

لاله جمشیدی*

دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت معلم، تهران

چکیده

هدف از اجرای این پژوهش بررسی تأثیر ارزیابی پایان ترم بر عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی طی نیمسالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ تا ۸۵-۱۳۸۴ بوده است. در این پژوهش به منظور جمع آوری اطلاعات از روش اسنادی استفاده شده است. نمونه آماری این تحقیق متشکل از ۱۹۲ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی بوده است که عملکرد آموزشی آنان در پایان نیمسالهای ۸۰-۱۳۷۹ تا ۸۵-۱۳۸۴ مورد ارزیابی قرار گرفته است. اطلاعات مورد بررسی در باره ویژگیهای جمعیت شناختی نمونه آماری شامل جنسیت، مرتبه علمی، سابقه تدریس و دانشکده محل تدریس است که از طریق آمار توصیفی تحلیل شده است. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده، ابتدا پنج شاخص «آموزش و تدریس»، «ارتباط با دانشجو»، «رعایت مقررات آموزشی»، «توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان» و «رضایت کلی دانشجویان از استاد» تعریف شد و پس از محاسبه آنها تحلیل‌های استنباطی به عمل آمد. نتایج حاکی از آن است که بین میانگین نمرات ارزیابی پایان ترم سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ اعضای هیئت علمی در شاخص «آموزش و تدریس» تفاوت معنادار مشاهده نشده، ولی بین میانگین نمرات ارزیابی پایان ترم سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ اعضای هیئت علمی در شاخصهای «ارتباط با دانشجو»، «رعایت مقررات آموزشی»، «توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان» و «رضایت کلی دانشجویان از استاد» تفاوت معنادار مشاهده شده است.

کلید واژگان: ارزشیابی آموزشی، ارزشیابی تدریس اعضای هیئت علمی، ارزشیابی دانشجویان از استاد و شاخصهای ارزشیابی پایان ترم اعضای هیئت علمی.

* . مسئول مکاتبات : laleh.jamshidi@yahoo.com

Study the Effect of Student Evaluation on Faculty Members' Educational Performance between ۲۰۰۰-۰۱ to ۲۰۰۵-۰۶

M. Ghahramani

Assistant Professor

Department of Psychology and Education

Shahid Beheshti University, Tehran

M. Arefi

Assistant Professor

Department of Psychology and Education

Shahid Beheshti University, Tehran

L. Jamshidi

Ph.D Student of Educational Administration

Tarbiat Moalem University, Tehran

The aim of this research was to study the effect of student evaluation on faculty members' educational performance thorough ۲۰۰۰-۰۱ to ۲۰۰۵-۰۶. A sample of ۱۹۲ faculty members of Shahid Beheshti University were randomly selected from all faculty members whom their educational performance were evaluated thorough ۲۰۰۰-۰۱ to ۲۰۰۵-۰۶. The information about demographic characteristics was analyzed with descriptive statistics. In order to analyze the data, first ۵ indicators were defined ("education and teaching", "relation with students", "observance of educational regulations", "develop the thinking and personality of students", "total satisfaction from faculty member"), then after computing these indicators, the collected data were analyzed by inferential statistics. The results revealed that there was not significant difference between the mean of evaluation scores of faculty members in "education and teaching" indicator, but there were significant differences between the means of evaluation scores of faculty members in other indicators.

Keywords: Educational Evaluation, Teaching Evaluation of Faculty Members, Student Evaluation, and Evaluation Indicators.

مقدمه

رسالت و کارکرد اساسی دانشگاه شامل آموزش و تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز جامعه و فراهم آوردن زمینه‌ای مساعد برای رشد و توسعه پایدار کشور است و اعضای هیئت علمی مجموعه نیروی انسانی متخصصی هستند که مسئولیت آموزش و اشاعه علم و دانش را در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی برعهده دارند. کیفیت و توسعه دانش تا اندازه زیادی به نحوه عملکرد این اعضا وابسته است. بنابراین، تحقیق و بررسی در باره اثربخشی و کیفیت عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی از جمله مسائل مهمی است که از یک سو، بازخورد مناسب را برای تجزیه و تحلیل مسائل آموزشی و تصمیم‌گیریهای اساسی و برنامه‌ریزیهای استراتژیک توسط مسئولان و دست اندرکاران نظام آموزش عالی فراهم می‌آورد و از دیگر سو، اعضای هیئت علمی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی می‌توانند از چگونگی عملکرد آموزشی خود آگاهی یابند و به اصلاح روشهای آموزشی و در نتیجه، افزایش کیفیت تدریس خود اقدام کنند.

ارزشیابی فعالیت نظامداری است که طی آن ملاکهایی برای ارزشگذاری تعیین می‌شود، اطلاعاتی در باره وضعیت موضوع یا پدیده مورد نظر فراهم می‌آید و با مقایسه وضعیت موجود و ملاکها از ارزش و سودمندی موضوع یا پدیده خبر داده می‌شود. ارزیابی آموزشی فرایندی است که هدف نهایی آن بهبود کیفیت برنامه‌های آموزشی در دانشگاه است. با توجه به اهمیت فرایند آموزش در تربیت نیروهای متخصص و کارآمد، ارزیابی آموزشی یکی از شیوه‌های سنجش و بهبود کیفیت برنامه‌ها و فعالیتهای آموزشی اعضای هیئت علمی دانشگاه به شمار می‌رود و این امکان را فراهم می‌آورد تا براساس نتایج آن، نقاط قوت و ضعف مشخص و با تقویت جنبه‌های مثبت عملکرد و رفع نارساییها و نقاط ضعف عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی، در ایجاد تحول و اصلاح امور آموزشی گامهای مناسبی برداشته شود.

ارزیابی دانشجویان از عملکرد استاد و اثربخشی تدریس از جمله رایج‌ترین روشهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان است که باعث بهبود و ارتقای سطح تدریس آنان می‌شود (Spooren, ۲۰۰۷). تحقیقات فراوان نشان داده است که ارزشیابی دانشجویی روشی معتبر، قابل اعتماد، ساده و مناسب برای ارزشیابی بعضی از ابعاد تدریس است، ولیکن کارایی

این روش به عوامل زیادی از جمله مناسب بودن ابزار مورد استفاده و ارائه گزارش منصفانه دانشجویان از تدریس بستگی دارد (Nasr Isfahani et al., ۲۰۰۴). همچنین، توصیه می‌شود که علاوه بر استفاده از نظرهای دانشجویان، از سایر روشها نیز استفاده شود تا بتوان تصویری روشن و همه جانبه از کیفیت تدریس به دست آورد و بر مبنای آن قضاوت کرد. امروزه، در بسیاری از دانشکده‌ها و دانشگاههای امریکا در فرایند تدریس استادان، دانشجویان را به مثابه مشتریان به حساب می‌آورند. تحقیقی که بر روی ۶۰۰ دانشکده طی سالهای ۱۹۷۳ تا ۱۹۹۳ انجام شده، نشان داده است که میزان کاربرد ارزیابی استاد توسط دانشجو از ۲۰ درصد به ۸۶ درصد افزایش یافته است (Emery, ۲۰۰۷). هدف اصلی ارزیابی عملکرد استادان توسط دانشجویان بازخورد دادن به استادان در باره اثربخشی عملکرد آموزشی آنهاست (Sproule, ۲۰۰۰). اعضای هیئت علمی و مسئولان دانشگاهی دریافته‌اند که ارزیابی عملکرد استادان توسط دانشجویان برای بهبود مستمر فرایند یاددهی - یادگیری موفق حیاتی است (Harrington, ۲۰۰۵). سنترا^۱ (۲۰۰۳) بر اساس تحقیقات بسیار در زمینه ارزیابی توسط دانشجو به این نتیجه رسیده است که این شیوه ارزیابی دارای ویژگیهای زیر است:

- معتبر و با ثبات است؛
  - زمانی که با یادگیری دانشجویان و دیگر شاخصهای اثربخشی تدریس مقایسه می‌شود، دارای روایی است؛
  - در خصوص آنچه ارزیابی می‌کند، چند بعدی است؛
  - در بهبود بخشیدن و ارتقای تدریس مفید است (Spooren, ۲۰۰۶).
- هر یک از روشهای ارزشیابی در بعضی از موارد مناسب و دارای نقاط قوت و در برخی موارد دیگر نامناسب و دارای نقاط ضعف است. از جمله نقاط قوت ارزشیابی دانشجویی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
۱. معتبر بودن یافته‌ها؛
  ۲. همبستگی بین ارزشیابی دانشجویی و سایر روشها؛

۳. تحقق چهار هدف عمده ارزشیابی؛ یعنی بهبود تدریس، ارتقا و تشویق استادان، انتخاب آگاهانه درس توسط دانشجویان و اجرای تحقیقات؛
  ۴. استفاده از مشاهدات دست اول دانشجویان؛
  ۵. سهولت اجرا و هزینه های نسبتاً پایین.
- علی رغم مزایایی که برای ارزشیابی دانشجویی بیان شد، این روش دارای نقاط ضعف زیر است:
۱. عدم توافق در باره ملاکهای تدریس اثربخش؛
  ۲. عدم توافق در باره ماهیت تدریس؛
  ۳. مهارت ناکافی دانشجویان در باره برخی از حیطه های تدریس؛
  ۴. تحت تأثیر قرار گرفتن دانشجویان؛
  ۵. نامناسب بودن ابزار و شیوه های اجرا و تجزیه و تحلیل؛
  ۶. تغییر در روند صحیح تدریس و سوق دادن استادان به سمت معیارهای مورد نظر دانشجویان (Nasr Isfahani, ۲۰۰۴).

استفاده صرف از این روش درست نیست. طبق گزارش دفتر امور علمی دانشگاه ترینتی، ارزیابی عملکرد آموزشی استادان فقط از طریق دانشجویان، مکانیزم جامعی برای ارزیابی به حساب نمی آید و تکیه صرف بر این گونه نتایج در واقع، تک بعدی نگریستن به عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی خواهد بود. در یک نظام جامع ارزیابی عملکرد آموزشی لازم است ارزیابی عملکرد آموزشی از طریق ارزیابی توسط دانشجویان، ارزیابی توسط همکاران و خودارزیابی صورت گیرد (Trinity University, ۲۰۰۷). با توجه به رسالت اساسی دانشگاه در امر آموزش و تربیت نیروی انسانی متخصص در حوزه های مختلف علمی، لزوم ارزیابی آموزشی بیش از پیش احساس می شود. این تحقیق با رویکرد بررسی اثربخشی ارزیابی پایان ترم بر عملکرد آموزشی استادان انجام شده است. نتایج به دست آمده از این تحقیق بیانگر این است که ارزیابی پایان ترم بر اکثر شاخصهای عملکرد آموزشی استادان تأثیرگذار بوده است.

اهداف پژوهش

هدف کلی: هدف کلی این تحقیق بررسی تأثیر ارزیابی پایان ترم بر عملکرد اعضای هیئت‌علمی دانشگاه شهید بهشتی بوده است.

اهداف جزئی: ۱. ارزیابی شاخصهای عملکرد آموزشی استادان در فاصله سالهای تحصیلی ۱۳۷۹-۸۰ تا ۱۳۸۴-۸۵ بر اساس کاربرد ارزشیابی پایان ترم؛ ۲. مقایسه شاخصهای عملکرد آموزشی استادان در فاصله سالهای تحصیلی ۱۳۷۹-۸۰ تا ۱۳۸۴-۸۵؛ ۳. مقایسه شاخصهای عملکرد آموزشی استادان به تفکیک متغیرهای جمعیت شناختی (جنسیت، مرتبه علمی و سابقه تدریس).

فرضیه‌های پژوهش

۱. بین میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ تا ۸۵-۱۳۸۴ تفاوت معنادار وجود دارد.
۲. بین میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک جنسیت تفاوت معنادار وجود دارد.
۳. بین میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک مرتبه علمی تفاوت معنادار وجود دارد.
۴. بین میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک سابقه تدریس تفاوت معنادار وجود دارد.
۵. بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی* استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک جنسیت تفاوت معنادار وجود دارد.
۶. بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی* استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک مرتبه علمی تفاوت معنادار وجود دارد.
۷. بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی* استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک سابقه تدریس تفاوت معنادار وجود دارد.

۷ بررسی تأثیر ارزیابی پایان ترم بر عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی ...

۸. بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی* استادان در سالهای تحصیلی ۱۳۷۹-۸۰ و ۱۳۸۴-۸۵ به تفکیک دانشکده تفاوت معنادار وجود دارد.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر روش اجرایی از جمله پژوهشهای توصیفی است که درصدد آن بوده است تا از طریق تحلیل نتایج ارزیابیهای پایان ترم ۱۰ نیمسال (از نیمسال دوم سال ۸۰-۱۳۷۹ تا نیمسال اول ۸۵-۱۳۸۴) روند تحول عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی را بررسی و مقایسه کند. با توجه به اینکه داده‌ها و اطلاعات این پژوهش به طور مستقیم از اسناد و مدارک رسمی و ثبت شده در دفتر نظارت و ارزشیابی دانشگاه شهید بهشتی استخراج شده است، لذا، می‌توان روش اجرای آن را کتابخانه‌ای یا اسنادی به شمار آورد.

جامعه و نمونه آماری پژوهش: جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی است که تدریس آنها هم در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و هم در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۷۹ در پایان ترم مورد ارزیابی قرار گرفته است که بنابر آمارهای موجود بالغ بر ۴۵۰ نفر هستند. نمونه آماری بر اساس فرمول حجم نمونه مورگان بالغ بر ۱۹۲ نفر از اعضای هیئت علمی این دانشگاه به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب شده است که در این روش هر یک از دانشکده‌ها به عنوان یک طبقه به حساب آمده و به نسبت حجم این طبقات در جامعه، نمونه‌ها انتخاب شده است.

روش جمع‌آوری اطلاعات: داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز این طرح به طور مستقیم از سوابق و پرونده‌های موجود در دفتر نظارت و ارزشیابی دانشگاه شهید بهشتی استخراج شده است. برای این منظور، پس از انجام دادن هماهنگیهای لازم و با حفظ محرمانه بودن نام و نام خانوادگی و سایر مشخصات فردی اعضای هیئت علمی، نمونه‌ها انتخاب شدند و اطلاعات لازم از طریق کاربرگ ویژه‌ای که به همین منظور طراحی شده بود، جمع‌آوری شد.

---

* در این فرضیه‌ها منظور از تفاوت میانگین نمرات ارزیابی، اختلاف بین میانگین نمرات ارزیابی استادان در هر یک از شاخصهای پنج گانه در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ است.

تعریف شاخصهای ارزیابی: به منظور ارزیابی و مقایسه عملکرد آموزشی استادان، تعریف و محاسبه شاخصهای عملکرد ضروری بوده است. بر همین اساس، ۹ سؤال مطرح شده در کاربرد ارزیابی پایان ترم دانشگاه شهید بهشتی بررسی و در پنج شاخص آموزشی طبقه‌بندی شدند. در جدول ۱ شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی و سؤالات مرتبط با آنها نشان داده شده است.

جدول ۱ - شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی و سؤالات مرتبط با آنها

سؤالات کاربرد ارزیابی پایان ترم		عنوان شاخص
متن سؤال در کاربرد ارزیابی	شماره سؤال در کاربرد ارزیابی	
استاد تا چه حد قدرت بیان، انتقال و تفهیم مطالب درسی را دارد؟	۱	آموزش و تدریس
میزان تسلط استاد بر مطالب درسی تا چه حد است؟	۲	
آیا استاد از الگوها و روشهای مؤثر و مناسب تدریس این درس بهره می‌گیرد؟	۴	
آیا تدریس مطالب بر اساس طرح درس (اهداف، سرفصلها، زمانبندی و شیوه ارزشیابی) بوده است؟	۳	رعایت مقررات آموزشی
رعایت نظم و مقررات آموزشی، حضور بموقع در کلاس درس و رعایت طول زمان مقرر درس توسط استاد تا چه حد بوده است؟	۷	
علاقه مندی و استقبال استاد برای پاسخگویی در ساعات تعیین شده به چه میزان است؟	۵	ارتباط با دانشجویان
رفتار منصفانه و عادلانه با دانشجویان و ایجاد علاقه و احترام متقابل استاد را چگونه ارزیابی می‌کنید؟	۸	
تلاش استاد در ایجاد وسعت نظر، انعطاف پذیری و تفکر نقادانه به چه میزان است؟	۶	توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان
در مجموع تا چه حد از این کلاس راضی هستید؟	۹	رضایت کلی دانشجویان از استاد

یافته‌ها

توصیف داده‌ها: در جدول ۲ فراوانی نمونه‌ها به تفکیک جنسیت ارائه شده است که بر اساس اطلاعات موجود در این جدول ۳۴ نفر از اعضای نمونه زن هستند که این تعداد ۱۷/۷٪ کل نمونه را تشکیل می‌دهد و ۱۵۸ نفر از اعضای نمونه مردند که این تعداد برابر با ۸۲/۳٪ کل نمونه است.

جدول ۲- توزیع فراوانی نمونه به تفکیک جنسیت

جنسیت	تعداد/درصد	تعداد	درصد
زن	۳۴	۱۷/۷٪	
مرد	۱۵۸	۸۲/۳٪	
جمع	۱۹۲	۱۰۰٪	

در جدول ۳ توزیع فراوانی نمونه اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی به تفکیک مرتبه علمی ارائه شده است که بر اساس اطلاعات ارائه شده در این جدول حدود ۷۲/۹٪ از کل نمونه دارای مرتبه علمی استادیاری و پایین‌تر هستند و فقط ۲۷/۱٪ از کل نمونه دارای مرتبه علمی دانشیاری و بالاترند.

جدول ۳- توزیع فراوانی به تفکیک مرتبه علمی

مرتبه علمی	تعداد/درصد	تعداد	درصد
استاد	۱۰	۵/۲٪	
دانشیار	۴۲	۲۱/۹٪	
استادیار	۱۱۴	۵۹/۴٪	
مربی	۲۶	۱۳/۵٪	
جمع	۱۹۲	۱۰۰٪	

در جدول ۴ توزیع فراوانی نمونه اعضای هیئت علمی به تفکیک سابقه تدریس ارائه شده است که بر اساس اطلاعات ارائه شده در این جدول ۵۶/۳٪ از کل نمونه دارای سابقه تدریس زیر ۱۵ سال و ۴۳/۷٪ از کل نمونه دارای سابقه تدریس بالای ۱۵ سال هستند.

جدول ۴ - توزیع فراوانی نمونه به تفکیک سابقه تدریس

درصد	تعداد	تعداد/درصد سابقه تدریس
۵/۲	۱۰	زیر ۵ سال
۲۱/۹	۴۲	۵-۱۰ سال
۲۹/۲	۵۶	۱۱-۱۵ سال
۱۷/۷	۳۴	۱۶-۲۰ سال
۱۶/۱	۳۱	۲۱-۲۵ سال
۹/۴	۱۸	بالاتر از ۲۵ سال
۱۰۰	۱۹۲	جمع

در جدول ۵ توزیع فراوانی نمونه اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی به تفکیک دانشکده‌های مختلف ارائه شده است که بر اساس اطلاعات ارائه شده در این جدول بیشترین تعداد نمونه از دانشکده ادبیات به دلیل بیشتر بودن تعداد اعضای هیئت علمی این دانشکده انتخاب شده است که این تعداد ۱۸/۸٪ کل نمونه را تشکیل می‌دهند.

جدول ۵ - توزیع فراوانی نمونه به تفکیک دانشکده

درصد	تعداد	تعداد/درصد دانشکده
۱۳	۲۵	علوم
۱۸/۸	۳۶	ادبیات
۱۰/۹	۲۱	علوم تربیتی
۶/۳	۱۲	حقوق
۳/۱	۶	علوم ریاضی
۶/۳	۱۲	معماری
۵/۲	۱۰	برق و کامپیوتر
۱۰/۴	۲۰	علوم اداری
۹/۹	۱۹	علوم زمین
۴/۷	۹	گروه معارف
۳/۱	۶	تربیت بدنی
۸/۳	۱۶	علوم اقتصادی و سیاسی
۱۰۰	۱۹۲	جمع

در جدول ۶ میانگین امتیازات مربوط به پنج شاخص مورد بررسی به تفکیک دو سال تحصیلی ۱۳۷۹-۸۰ و ۱۳۸۴-۸۵ ارائه شده است. بر اساس اطلاعات ارائه شده در این جدول در شاخصهای عملکرد آموزشی شاهد افت ناچیزی هستیم که در بخش تحلیل داده‌ها معنادار بودن تفاوت میانگینهای این دو سال تحصیلی بررسی شده است.

جدول ۶- میانگین امتیازات مربوط به شاخصهای عملکرد آموزشی

سال تحصیلی		شاخصها
۱۳۸۴-۸۵	۱۳۷۹-۸۰	
۳/۸۵	۳/۹	آموزش و تدریس
۳/۹۳	۴/۰۵	ارتباط با دانشجو
۳/۹۴	۴/۰۵	رعایت مقررات آموزشی
۳/۷۴	۳/۸۸	توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان
۳/۶۶	۳/۸۱	رضایت کلی دانشجویان از استاد

تحلیل داده‌ها: داده‌ها و اطلاعات جمع‌آوری شده به ترتیب فرضیه‌های پژوهش بررسی و تحلیل شده‌اند.

فرضیه اول: بین میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سالهای تحصیلی ۱۳۷۹-۸۰ تا ۱۳۸۴-۸۵ تفاوت معنادار وجود دارد.

به منظور بررسی فرضیه اول پژوهش از آزمون t برای گروههای وابسته استفاده و نتایج مربوط به آن در جدول ۷ ارائه شده است. بر اساس میزان t به دست آمده و سطح معناداری موجود در جدول، در سطح آلفای ۵ درصد تفاوت معناداری بین میانگین نمرات ارزیابی پایان ترم سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۵ اعضای هیئت علمی در شاخص «آموزش و تدریس» مشاهده نشده است که این امر بدین معناست که ارزیابی پایان ترم اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی در این فاصله زمانی تأثیر معناداری بر عملکرد این استادان در شاخص آموزش و تدریس نداشته است. ولی در شاخصهای ارتباط با دانشجو، رعایت مقررات آموزشی، توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان و رضایت کلی دانشجویان از استاد، بین میانگینهای این شاخصها در دو

سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ تفاوت معنادار مشاهده شده است که این امر حاکی از تأثیرگذار بودن ارزیابی پایان ترم اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی بر عملکرد آنها در این شاخصها در این بازه زمانی است. شایان ذکر است که علی‌رغم وجود تفاوت اندک بین نمرات شاخصهای عملکرد آموزشی استادان (جدول ۶)، از آنجا که نمرات مربوط به دو سال تحصیلی مورد بررسی دارای پراکندگی درونی قابل توجه بوده اند، لذا، مجموع تفاوت نمرات ($\sum D$) مقدار عددی بزرگی را به وجود آورده که موجب معنادار شدن آزمون t شده است.

جدول ۷- نتایج آزمون t برای گروههای وابسته در شاخصهای پنج‌گانه عملکرد آموزشی

شاخصهای ارزیابی	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
آموزش و تدریس	۱/۱۳۳	۱۹۱	۰/۲۵۹
ارتباط با دانشجو	۲/۷۸۹	۱۹۱	۰/۰۰۶
رعایت مقررات آموزشی	۲/۹۶۱	۱۹۱	۰/۰۰۳
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	۲/۸۳۶	۱۹۱	۰/۰۰۵
رضایت کلی دانشجویان از استاد	۳/۰۴۷	۱۹۱	۰/۰۰۳

فرضیه دوم: بین میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک جنسیت تفاوت معنادار وجود دارد. بررسی این فرضیه از دو بخش تشکیل شده است. در بخش اول میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ به تفکیک جنسیت بررسی و نتایج آن در جدول ۸ ارائه شده است. بر اساس اطلاعات جدول ۸ بین میانگین نمرات هیچ یک از پنج شاخص ارزیابی عملکرد آموزشی استادان زن و مرد در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ تفاوت معناداری مشاهده نشده است و این به معنای رد شدن فرضیه تحقیق و پذیرفته شدن فرض صفر تحقیق است.

جدول ۸- نتایج آزمون t برای گروههای مستقل در شاخصهای پنج گانه عملکرد آموزشی به تفکیک متغیر

جنسیت در سال تحصیلی ۱۳۷۹-۸۰

شاخصهای ارزیابی	مقدار F	درجه آزادی	مقدار t	سطح معناداری
آموزش و تدریس	۰/۴۴۸	۱۹۰	۰/۹۶	۰/۵۰۴
ارتباط با دانشجو	۰/۰۲۵	۱۹۰	۰/۶۲۸	۰/۸۷۵
رعایت مقررات آموزشی	۰/۴۴	۱۹۰	۱/۱۰۹	۰/۵۰۸
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	۰/۱۳۸	۱۹۰	۰/۱۹۹	۰/۷۱۱
رضایت کلی دانشجویان از استاد	۰/۰۲۳	۱۹۰	۰/۳۷۷	۰/۸۸

در بخش دوم این فرضیه میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک جنسیت بررسی و نتایج آن در جدول ۹ ارائه شده است. بر اساس اطلاعات جدول ۹ و با توجه به سطوح معناداری، بین میانگین نمرات هیچ یک از پنج شاخص ارزیابی عملکرد آموزشی استادان زن و مرد در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ تفاوت معناداری مشاهده نشده است که این نتیجه به معنای رد شدن فرضیه تحقیق و پذیرفته شدن فرض صفر تحقیق است.

جدول ۹ - نتایج آزمون t برای گروههای مستقل در شاخصهای پنج گانه عملکرد آموزشی به تفکیک متغیر

جنسیت در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴

شاخصهای ارزیابی	مقدار F	درجه آزادی	مقدار t	سطح معناداری
آموزش و تدریس	۰/۶۱۲	۱۹۰	۰/۴۱۹	۰/۴۳۵
ارتباط با دانشجو	۰/۰۰۵	۱۹۰	۰/۴۵۱	۰/۹۴۶
رعایت مقررات آموزشی	۰/۱۵۳	۱۹۰	-۰/۰۱۵	۰/۶۹۶
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	۰/۰۰۳	۱۹۰	۰/۶۵۷	۰/۹۵۷
رضایت کلی دانشجویان از استاد	۰/۰۱	۱۹۰	۰/۴۴۳	۰/۹۲۱

فرضیه سوم: بین میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ تا ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک مرتبه علمی تفاوت معنادار وجود دارد.

به منظور بررسی این فرضیه، با توجه به اینکه تعداد گروه‌های مورد مقایسه بیش از دو گروه است، از آزمون تحلیل واریانس استفاده و فرض برابری واریانس‌های گروه‌ها با استفاده از آزمون Leven بررسی شده است و از آنجایی که مقدار این آماره در هر یک از شاخص‌های عملکرد آموزشی در سطح خطای ۵ درصد معنادار نیست، فرض همگونی واریانس‌ها پذیرفته شده است. بررسی این فرضیه از دو بخش تشکیل شده است: در بخش اول میانگین نمرات شاخص‌های ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ به تفکیک مرتبه علمی بررسی و مقایسه شده است. بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه که در جدول ۱۰ ارائه شده است، در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ با توجه به سطوح معناداری، بین میانگین نمرات هیچ یک از شاخص‌های ارزیابی عملکرد آموزشی استادان به تفکیک مرتبه علمی تفاوت معنادار مشاهده نشده است که این امر حاکی از رد شدن فرض تحقیق و پذیرفته شدن فرض صفر تحقیق است.

جدول ۱۰- نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه در شاخص‌های پنج گانه عملکرد آموزشی به تفکیک متغیر مرتبه علمی در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹

شاخص‌های ارزیابی	منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	آماره Leven	مقدار F	سطح معناداری
آموزش و تدریس	بین گروه‌ها	۱۳/۵۹۷	۳	۴/۵۳۲	۰/۴۸۲	۱/۶۳۳	۰/۱۸۳
	درون گروه‌ها	۵۲۱/۸۳۴	۱۸۸	۲/۷۷۶			
	کل	۵۳۵/۴۳۱	۱۹۱				
ارتباط با دانشجو	بین گروه‌ها	۱/۵۴۹	۳	۰/۵۱۶	۰/۵۰۴	۰/۵۵۹	۰/۶۴۳
	درون گروه‌ها	۱۷۳/۶۳۳	۱۸۸	۰/۹۲۴			
	کل	۱۷۵/۱۸۲	۱۹۱				
رعایت مقررات آموزشی	بین گروه‌ها	۱/۱۴۸	۳	۰/۳۸۳	۱/۸۷۶	۰/۳۹۵	۰/۷۵۷
	درون گروه‌ها	۱۸۲/۰۷۶	۱۸۸	۰/۹۶۸			
	کل	۱۸۳/۲۲۳	۱۹۱				
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	بین گروه‌ها	۰/۳۱۳	۳	۰/۱۰۴	۰/۶۶۷	۰/۳۳۹	۰/۷۹۷
	درون گروه‌ها	۵۷/۷۱۳	۱۸۸	۰/۳۰۷			
	کل	۵۸/۰۲۶	۱۹۱				
رضایت کلی دانشجویان از استاد	بین گروه‌ها	۰/۶۹۶	۳	۰/۲۳۲	۰/۲۸۸	۰/۶۷	۰/۵۷۱
	درون گروه‌ها	۶۵/۱۳۱	۱۸۸	۰/۳۴۶			
	کل	۶۵/۸۲۷	۱۹۱				

در بخش دوم، میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک مرتبه علمی بررسی و مقایسه شده است. به منظور استفاده از آزمون تحلیل واریانس در بخش دوم این فرضیه، از آزمون Leven برای آزمون همگونی واریانسها استفاده شده است که مقدار این آماره در هیچ یک از شاخصهای پنج گانه معنادار نبوده و فرض همگونی واریانسها پذیرفته شده است. بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون تحلیل واریانس یکراهه که در جدول ۱۱ ارائه شده است، در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ با توجه به سطوح معناداری، بین میانگین نمرات هیچ یک از شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان به تفکیک مرتبه علمی تفاوت معنادار مشاهده نشده است که این نتیجه نشان دهنده رد شدن فرض تحقیق و پذیرفته شدن فرض صفر تحقیق است.

جدول ۱۱- نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه در شاخصهای پنج گانه عملکرد آموزشی به تفکیک متغیر مرتبه علمی در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴

شاخصهای ارزیابی	منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	آماره Leven	مقدار F	سطح معناداری
آموزش و تدریس	بین گروهها	۱۴/۹۶۶	۳	۴/۹۸۹	۰/۱۷۴	۱/۵۷۳	۰/۱۹۷
	درون گروهها	۵۹۶/۱۴۶	۱۸۸	۳/۱۷۱			
	کل	۶۱۱/۱۱۲	۱۹۱				
ارتباط با دانشجویان	بین گروهها	۳/۸۲۱	۳	۱/۲۷۴	۰/۲۷۳	۱/۰۵۸	۰/۳۶۸
	درون گروهها	۲۲۶/۳۸۹	۱۸۸	۱/۲۰۴			
	کل	۲۳۰/۲۱۱	۱۹۱				
رعایت مقررات آموزشی	بین گروهها	۱/۲۵	۳	۰/۴۱۷	۰/۲۰۳	۰/۴۳۴	۰/۷۲۹
	درون گروهها	۱۸۰/۵۴۶	۱۸۸	۰/۹۶			
	کل	۱۸۱/۷۹۶	۱۹۱				
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	بین گروهها	۲/۰۹۵	۳	۰/۶۹۸	۰/۴۸۴	۱/۹۲۲	۰/۱۲۷
	درون گروهها	۶۸/۲۸۱	۱۸۸	۰/۳۶۳			
	کل	۷۰/۳۷۶	۱۹۱				
رضایت کلی دانشجویان از استاد	بین گروهها	۲/۲۲۵	۳	۰/۷۴۲	۰/۱۷	۱/۶۱۹	۰/۱۸۶
	درون گروهها	۸۶/۱۳۱	۱۸۸	۰/۴۵۸			
	کل	۸۸/۳۵۶	۱۹۱				

فرضیه چهارم: بین میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک سابقه تدریس تفاوت معنادار وجود دارد. به منظور استفاده از آزمون تحلیل واریانس در این فرضیه از آزمون **Leven** برای بررسی همگونی واریانسها استفاده شده است که مقدار این آماره در هیچ یک از شاخصهای پنج‌گانه معنادار نبوده و فرض همگونی واریانسها پذیرفته نشده است. بررسی فرضیه چهارم تحقیق از دو بخش تشکیل شده است: در بخش اول میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ به تفکیک سابقه تدریس بررسی و مقایسه شده است. بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون تحلیل واریانس یکراره که در جدول ۱۲ ارائه شده است، در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ با توجه به سطوح معناداری، بین میانگین نمرات هیچ یک از شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان به تفکیک سابقه تدریس تفاوت معنادار مشاهده نشده است که این امر حاکی از رد شدن فرض تحقیق و پذیرفته شدن فرض صفر تحقیق است.

جدول ۱۲- نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراره در شاخصهای پنج‌گانه عملکرد آموزشی استادان به تفکیک

متغیر سابقه تدریس در سال تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹

شاخصهای ارزیابی	منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	آماره Leven	مقدار F	سطح معناداری
آموزش و تدریس	بین گروهها	۹/۳۲۲	۶	۱/۵۵۴	۰/۶۳۷	۰/۵۴۶	۰/۷۷۲
	درون گروهها	۵۲۶/۱۱	۱۸۵	۲/۸۴۴			
	کل	۵۳۵/۴۳۱	۱۹۱				
ارتباط با دانشجویان	بین گروهها	۳/۶۸۸	۶	۰/۶۱۵	۱/۱۰۷	۰/۶۶۳	۰/۶۸
	درون گروهها	۱۷۱/۴۹۴	۱۸۵	۰/۹۲۷			
	کل	۱۷۵/۱۸۲	۱۹۱				
رعایت مقررات آموزشی	بین گروهها	۴/۴۷۴	۶	۰/۷۴۶	۰/۷۴۹	۰/۷۷۲	۰/۵۹۳
	درون گروهها	۱۷۸/۷۴۹	۱۸۵	۰/۹۶۶			
	کل	۱۸۳/۲۲۳	۱۹۱				
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	بین گروهها	۰/۸۲۳	۶	۰/۱۳۷	۰/۸۴۵	۰/۴۴۴	۰/۸۴۹
	درون گروهها	۵۷/۲۰۳	۱۸۵	۰/۳۰۹			
	کل	۵۸/۰۲۶	۱۹۱				
رضایت کلی دانشجویان از استاد	بین گروهها	۱/۰۲۲	۶	۰/۱۷	۰/۵۳۶	۰/۴۸۶	۰/۸۱۸
	درون گروهها	۶۴/۸۰۵	۱۸۵	۰/۳۵			
	کل	۶۵/۸۲۷	۱۹۱				

در بخش دوم میانگین نمرات شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک سابقه تدریس بررسی و مقایسه شده است. بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون تحلیل واریانس یکراهه که در جدول ۱۳ ارائه شده است، در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ با توجه به سطوح معناداری، بین میانگین نمرات هیچ یک از شاخصهای ارزیابی عملکرد آموزشی استادان به تفکیک سابقه تدریس تفاوت معنادار مشاهده نشده است که این امر حاکی از رد شدن فرض تحقیق و پذیرفته شدن فرض صفر تحقیق است.

جدول ۱۳- نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه در شاخصهای پنج گانه عملکرد آموزشی استادان به تفکیک متغیر سابقه تدریس در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴

شاخصهای ارزیابی	منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	آماره Leven	مقدار F	سطح معناداری
آموزش و تدریس	بین گروهها	۸/۳۷۴	۶	۱/۳۹۶	۱/۱۲	۰/۴۲۸	۰/۸۵۹
	درون گروهها	۶۰۲/۷۳۸	۱۸۵	۳/۲۵۸			
	کل	۶۱۱/۱۱۲	۱۹۱				
ارتباط با دانشجو	بین گروهها	۳/۰۶۱	۶	۰/۵۱	۰/۵۵۴	۰/۴۱۶	۰/۸۶۸
	درون گروهها	۲۲۷/۱۴۹	۱۸۵	۱/۲۲۸			
	کل	۲۳۰/۲۱۱	۱۹۱				
رعایت مقررات آموزشی	بین گروهها	۱/۷۶۵	۶	۰/۲۹۴	۱/۷۸۴	۰/۳۰۲	۰/۹۳۵
	درون گروهها	۱۸۰/۰۳۱	۱۸۵	۰/۹۷۳			
	کل	۱۸۱/۷۹۶	۱۹۱				
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	بین گروهها	۰/۵۲۱	۶	۰/۰۸۷	۰/۷۲۵	۰/۲۳	۰/۹۶۶
	درون گروهها	۶۹/۸۵۴	۱۸۵	۰/۳۷۸			
	کل	۷۰/۳۷۶	۱۹۱				
رضایت کلی دانشجویان از استاد	بین گروهها	۱/۳۴۱	۶	۰/۲۲۳	۱	۰/۴۷۵	۰/۸۲۶
	درون گروهها	۸۷/۰۱۵	۱۸۵	۰/۴۷			
	کل	۸۸/۳۵۶	۱۹۱				

فرضیه پنجم: بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ تا ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک جنسیت تفاوت معنادار وجود دارد.

به منظور مقایسه تأثیر ارزیابی پایان ترم بر عملکرد آموزشی استادان به تفکیک متغیر جنسیت در شاخصهای پنج‌گانه عملکرد آموزشی، از آزمون t برای گروههای مستقل استفاده و نتایج آن در جدول ۱۴ ارائه شده است. بر اساس میزان t به دست آمده و سطح معناداری، در سطح آلفای ۵ درصد در هیچ از شاخصهای مطرح شده بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی اعضای هیئت علمی زن و مرد تفاوت معنادار مشاهده نشده است. این نتیجه بیانگر رد شدن فرضیه تحقیق و پذیرفته شدن فرض صفر تحقیق است که حاکی از آن است که ارزیابی پایان ترم اعضای هیئت علمی تأثیر معناداری بر عملکرد اعضای هیئت علمی زن و مرد نداشته است.

جدول ۱۴- نتایج آزمون t برای گروههای مستقل در شاخصهای پنج‌گانه عملکرد آموزشی به تفکیک متغیر

جنسیت

شاخصهای ارزیابی	مقدار F	درجه آزادی	مقدار t	سطح معناداری
آموزش و تدریس	۲/۴۸۴	۱۹۰	-۰/۴۶۲	۰/۱۱۷
ارتباط با دانشجوی	۳/۱۰۶	۱۹۰	-۰/۰۸۸	۰/۰۸
رعایت مقررات آموزشی	۱/۷۴۷	۱۹۰	-۱/۰۱۴	۰/۱۸۸
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	۱/۹۸	۱۹۰	۰/۴۳۲	۰/۱۶۱
رضایت کلی دانشجویان از استاد	۲/۶۴	۱۹۰	۰/۱۱۶	۰/۱۰۶

فرضیه ششم: بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک مرتبه علمی تفاوت معنادار وجود دارد.

به منظور مقایسه تأثیر ارزیابی پایان ترم بر عملکرد آموزشی استادان به تفکیک متغیر مرتبه علمی در شاخصهای پنج‌گانه عملکرد آموزشی، از آزمون تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده و نتایج آن در جدول ۱۵ ارائه شده است. بر اساس میزان F به دست آمده و سطح معناداری، در هیچ یک از شاخصهای پنج‌گانه در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ تا ۸۵-۱۳۸۴ بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی پایان ترم اعضای هیئت

بررسی تأثیر ارزیابی پایان ترم بر عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی ... ۱۹

علمی با مرتبه های علمی مختلف تفاوت معناداری مشاهده نشده است. در نتیجه، فرض تحقیق پذیرفته و فرض صفر تحقیق رد می شود که این امر حاکی از آن است که ارزیابی پایان ترم اعضای هیئت علمی تأثیر معناداری بر عملکرد آموزشی آنان با مرتبه علمی متفاوت نداشته است.

جدول ۱۵- نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه در شاخصهای پنج گانه عملکرد آموزشی به تفکیک متغیر

مرتبه علمی

شاخصهای ارزیابی	منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	آماره Leven	مقدار F	سطح معناداری
آموزش و تدریس	بین گروهها	۵/۳۳۵	۳	۱/۷۷۸	۱/۷۹۴	۰/۵۱۴	۰/۶۷۳
	درون گروهها	۶۵۱	۱۸۸	۳/۴۶۳			
	کل	۶۵۶/۳۳۵	۱۹۱				
ارتباط با دانشجو	بین گروهها	۲/۵۳۷	۳	۰/۸۴۶	۰/۳۱۸	۰/۵۸۳	۰/۶۲۷
	درون گروهها	۲۷۲/۷۳۵	۱۸۸	۱/۴۵۱			
	کل	۲۷۵/۲۷۳	۱۹۱				
رعایت مقررات آموزشی	بین گروهها	۰/۱۶۶	۳	۰/۰۵۵	۱/۰۷۴	۰/۴۶	۰/۹۸۷
	درون گروهها	۲۲۴/۵۳۲	۱۸۸	۱/۱۹۴			
	کل	۲۲۴/۶۹۹	۱۹۱				
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	بین گروهها	۱/۰۹۷	۳	۰/۳۶۶	۰/۷۵۴	۰/۸۱۷	۰/۴۸۶
	درون گروهها	۸۴/۲۱۸	۱۸۸	۰/۴۴۸			
	کل	۸۵/۳۱۵	۱۹۱				
رضایت کلی دانشجویان از استاد	بین گروهها	۰/۶۴۵	۳	۰/۳۱۵	۱/۴۴۵	۰/۶۶۷	۰/۵۷۳
	درون گروهها	۸۸/۷۳۷	۱۸۸	۰/۴۷۲			
	کل	۸۹/۶۸۲	۱۹۱				

فرضیه هفتم: بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک سابقه تدریس تفاوت معنادار وجود دارد.

به منظور مقایسه تأثیر ارزیابی پایان ترم بر عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی به تفکیک متغیر سابقه تدریس در شاخصهای پنج گانه عملکرد آموزشی طی سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ تا ۸۵-۱۳۸۴، از آزمون تحلیل واریانس یکراهه استفاده و نتایج آن در جدول ۱۶ ارائه شده

است. بر اساس میزان F به دست آمده و سطح معناداری، در هیچ یک از شاخصها بین میانگین نمرات ارزیابی پایان ترم سالهای ۸۰ و ۱۳۸۵ اعضای هیئت علمی با سابقه تدریس مختلف تفاوت معناداری مشاهده نشده است. در نتیجه، فرض تحقیق رد می‌شود و فرض صفر تحقیق که بیانگر وجود تفاوت معنادار بین عملکرد آموزشی استادان طی این بازه زمانی است، پذیرفته می‌شود که این نتیجه حاکی از آن است که ارزیابی پایان ترم اعضای هیئت علمی تأثیر معناداری بر عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی با سابقه تدریس متفاوت نداشته است.

جدول ۱۶- نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه در شاخصهای پنج‌گانه عملکرد آموزشی استادان به تفکیک

متغیر سابقه تدریس

شاخصهای ارزیابی	منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	آماره Leven	مقدار F	سطح معناداری
آموزش و تدریس	بین گروهها	۲۱/۸۶۲	۶	۳/۶۴۲	۲/۱۱۴	۱/۰۶۲	۰/۳۸۷
	درون گروهها	۶۳۴/۴۷۳	۱۸۵	۳/۴۳			
	کل	۶۵۶/۳۳۵	۱۹۱				
ارتباط با دانشجو	بین گروهها	۵/۶۶	۶	۰/۹۴۳	۲/۲۷۹	۰/۶۴۷	۰/۶۹۲
	درون گروهها	۲۶۹/۶۱۳	۱۸۵	۱/۴۵۷			
	کل	۲۷۵/۲۷۳	۱۹۱				
رعایت مقررات آموزشی	بین گروهها	۸/۷۵۸	۶	۱/۴۶	۰/۸۹۱	۱/۲۵۱	۰/۲۸۳
	درون گروهها	۲۱۵/۹۴	۱۸۵	۱/۱۶۷			
	کل	۲۲۴/۶۹۹	۱۹۱				
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	بین گروهها	۱/۷۰۸	۶	۰/۲۸۵	۲/۷۱	۰/۶۳	۰/۷۰۶
	درون گروهها	۸۳/۶۰۸	۱۸۵	۰/۴۵۲			
	کل	۸۵/۳۱۵	۱۹۱				
رضایت کلی دانشجویان از استاد	بین گروهها	۲/۹۳۵	۶	۰/۴۸۹	۱/۴	۱/۰۴۳	۰/۳۹۹
	درون گروهها	۸۶/۷۴۸	۱۸۵	۰/۴۶۹			
	کل	۸۹/۶۸۲	۱۹۱				

فرضیه هشتم: بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی استادان در سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ به تفکیک دانشکده تفاوت معنادار وجود دارد.

به منظور مقایسه تأثیر ارزیابی پایان ترم بر عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی به تفکیک دانشکده‌های مختلف در شاخصهای آموزش و تدریس، ارتباط با دانشجو، رعایت مقررات آموزشی، توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان و رضایت کلی دانشجویان از استاد از آزمون تحلیل واریانس یکراهه استفاده و نتایج آن در جدول ۱۷ ارائه شده است. بر اساس میزان F به دست آمده و سطح معناداری، در سطح آلفای ۵ درصد در شاخصهای ارتباط با دانشجو، توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان و رضایت کلی دانشجویان از استاد بین میانگین نمرات ارزیابی سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ اعضای هیئت علمی دانشکده‌های مختلف تفاوت معناداری مشاهده شده است، ولی در شاخصهای آموزش و تدریس و رعایت قوانین آموزشی، در سطح آلفای ۵ درصد تفاوت معناداری بین میانگین نمرات ارزیابی پایان ترم سالهای ۸۰ و ۸۵ اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی مشاهده نشده است. به منظور مشخص ساختن این امر که بین کدام یک از دانشکده‌ها در شاخص ارتباط با دانشجو، توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان و رضایت کلی دانشجویان از استاد تفاوت معنادار وجود داشته است، از آزمون تعقیبی شفه استفاده شده و نتایج آن بیانگر این امر است که در شاخص ارتباط با دانشجو بین دانشکده تربیت بدنی با دانشکده‌های علوم تربیتی، ادبیات و معماری تفاوت معنادار وجود داشته و بین دانشکده‌های دیگر تفاوت معناداری مشاهده نشده است. در شاخص توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان بین دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی با دانشکده‌های علوم و دانشکده تربیت بدنی تفاوت معنادار در عملکرد اعضای هیئت علمی مشاهده شده است. همچنین، در شاخص رضایت کلی دانشجویان از استاد بین دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی با دانشکده‌های علوم زمین و تربیت بدنی تفاوت معنادار بین میانگین نمرات ارزیابی پایان ترم مشاهده شده است.

جدول ۱۷- نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه در شاخصهای پنج‌گانه به تفکیک دانشکده‌های مختلف

شاخصهای ارزیابی	منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	آماره Leven	مقدار F	سطح معناداری
آموزش و تدریس	بین گروهها	۶۱/۹۳۱	۱۱	۵/۶۳	۲/۳۷۴	۱/۷۰۵	۰/۰۷۵
	درون گروهها	۵۹۴/۴۰۴	۱۸۰	۳/۳۰۲			
	کل	۶۵۶/۳۳۵	۱۹۱				
ارتباط با دانشجو	بین گروهها	۳۷/۴۳	۱۱	۳/۴۰۳	۱/۴۸۸	۲/۵۷۵	۰/۰۰۵
	درون گروهها	۲۳۷/۸۴۳	۱۸۰	۱/۳۲۱			
	کل	۲۷۵/۲۷۳	۱۹۱				
رعایت مقررات آموزشی	بین گروهها	۲۱/۲۱۴	۱۱	۱/۹۲۹	۱/۴۰۸	۱/۷۰۶	۰/۰۷۵
	درون گروهها	۲۰۳/۴۸۴	۱۸۰	۱/۱۳			
	کل	۲۲۴/۶۹۹	۱۹۱				
توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان	بین گروهها	۱۰/۸۳۵	۱۱	۰/۹۸۵	۰/۸۲۶	۲/۳۸	۰/۰۰۹
	درون گروهها	۷۴/۴۸	۱۸۰	۰/۴۱۴			
	کل	۸۵/۳۱۵	۱۹۱				
رضایت کلی دانشجویان از استاد	بین گروهها	۱۱/۸۰۹	۱۱	۱/۰۷۴	۲/۰۱۷	۲/۴۸۱	۰/۰۰۶
	درون گروهها	۷۷/۸۷۳	۱۸۰	۰/۴۳۳			
	کل	۸۹/۶۸۲	۱۹۱				

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه اول این پژوهش چنین می‌توان استنباط کرد که نتایج حاصل از ارزیابی پایان ترم اعضای هیئت علمی صرفاً توسط دانشجویان بر بعد «آموزش و تدریس» این افراد تأثیرگذار نبوده است، بلکه باید در این زمینه از دیگر روشهای ارزیابی نیز استفاده به عمل آورد و به استادان اعلام کرد تا آنها از زوایای مختلف و از دیدگاه افراد مختلف از جمله خودشان مورد ارزیابی قرار گیرند و از صحت نتایج اطمینان حاصل کنند و در جهت

ارتقای سطح آموزش و تدریس خود گام بردارند و اقدامات دانشگاه در این زمینه را - از جمله برگزاری کارگاههای آموزشی روش تدریس و شیوههای مدیریت و اداره کلاس - پذیرا باشند. همچنین، نتایج به دست آمده حاکی از این نکته بوده است که نتایج حاصل از ارزیابی پایان ترم اعضای هیئت علمی توسط دانشجویان باعث آگاهی اعضای هیئت علمی از نقاط ضعف خود در ابعاد ارتباط با دانشجو، رعایت مقررات آموزشی، توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان و رضایت کلی دانشجویان از استاد و بهبود و ارتقای این ابعاد [براساس میزان آماره t که مثبت است] شده است. بنابراین، چنین می‌توان نتیجه گرفت که دانشگاه شهید بهشتی به منظور ارتقای بعد «آموزش و تدریس» اعضای هیئت علمی خود لازم است علاوه بر ارزیابی توسط دانشجویان، از دیگر شیوه‌های ارزیابی اعضای هیئت علمی نیز استفاده کند تا نتایج به دست آمده از اعتبار بالاتری برخوردار باشد.

بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه دوم و پنجم می‌توان استنباط کرد که متغیر تعدیل کننده جنسیت تأثیری در بهبود نتایج ارزیابی عملکرد آموزشی استادان، چه به صورت جداگانه در هر نیمسال تحصیلی مورد نظر و چه بر اساس تفاوت نمرات ارزیابی دو نیمسال، نداشته است و شاید این امر به این دلیل باشد که اعضای هیئت علمی زن و مرد هر دو بر این باورند که نتایج ارزیابی صرفاً از طریق دانشجویان از اعتبار لازم برخوردار نیست و به نتایج به دست آمده از این ارزیابی توجه لازم را مبذول نمی‌دارند. بنابراین، دیدگاه هر دو گروه اعضای هیئت علمی در این زمینه مشابه بوده و این امر به تغییر محسوسی در عملکرد آموزشی هیچ از این دو گروه منجر نشده است.

بر اساس نتایجی که از آزمون فرضیه سوم و فرضیه ششم به دست آمده است، چنین برداشت می‌شود که مرتبه علمی اعضای هیئت علمی به عنوان یک متغیر تعدیل کننده نیز بر عملکرد آموزشی ایشان تأثیر معناداری نداشته است و تفاوت محسوسی بین ابعاد مختلف عملکرد آموزشی آنها، چه به تفکیک دو نیمسال تحصیلی مورد نظر و چه تفاوت نمرات ارزیابی در این دو نیمسال، مشاهده نمی‌شود و این امر چنین نشان می‌دهد که ارتقای درجه علمی اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی لزوماً به بهبود ابعاد مختلف عملکرد آموزشی آنها منجر نمی‌شود.

بر اساس یافته‌های فرضیه چهارم و فرضیه هفتم پژوهش چنین استنباط می‌شود که افزایش سابقه تدریس اعضای هیئت علمی دلیل قانع کننده‌ای برای ارتقای عملکرد آموزشی آنها، چه به تفکیک دو نیمسال تحصیلی و چه تفاوت نمرات ارزیابی دو نیمسال مورد نظر در ابعاد مختلف، نیست و گاهی ممکن است اعضای هیئت علمی جوان‌تر از عملکرد آموزشی بهتری نسبت به استادان با سابقه تر برخوردار باشند و این امر ممکن است ناشی از آن باشد که اعضای هیئت علمی با سابقه طولانی در امر تدریس در امر ارزیابی از عملکرد خود کمتر انتقادپذیر باشند و نظرهای صرف دانشجویان را به دلیل جهتگیریهای شخصی آنها پذیرا نباشند، ولی معمولاً اعضای هیئت علمی جوان‌تر انتقادپذیری بیشتری دارند.

بر اساس نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه هشتم چنین استنباط می‌شود که ارزیابی استادان دانشکده‌های مختلف توسط دانشجویان بر بهبود و ارتقای ابعاد آموزش و تدریس و رعایت قوانین آموزشی ایشان تأثیری نداشته است، ولی بین میانگین تفاوت نمرات ارزیابی استادان در دو نیمسال تحصیلی مورد نظر در ابعاد ارتباط با دانشجو، توسعه فکری و شخصیتی دانشجویان و رضایت کلی دانشجویان از استاد به تفکیک دانشکده‌های مختلف تفاوت معنادار وجود داشته است که این امر می‌تواند ناشی از تأثیر نوع رشته تحصیلی استادان باشد. رشته‌های تحصیلی مختلف نوع روابط خاصی را به وجود می‌آورد که ممکن است بر عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی تأثیر بگذارد و بر اساس نوع رشته و گروه تحصیلی ممکن است استادان در ابعاد خاصی از عملکرد بهتری نسبت به گروه‌های تحصیلی دیگر برخوردار باشند.

پیشنهادها

بر اساس نتایج به دست آمده از این تحقیق پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

۱. مسئولان و دست‌اندرکاران ارزیابی اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی باید در نظر داشته باشند که به منظور اجرای دقیق‌تر فرایند ارزیابی استادان خود، نیاز به فرهنگ سازی دقیق‌تر در بین اعضای هیئت علمی و دانشجویان دارند تا بتوانند از جهتگیریهای شخصی ممانعت کنند و ارزش و اهمیت این فرایند را در ارتقای سطح آموزشی دانشگاه بیش از پیش روشن سازند.

۲. با توجه به اینکه در شاخص «آموزش و تدریس» در طول سالهای تحصیلی ۸۰-۱۳۷۹ و ۸۵-۱۳۸۴ در عملکرد آموزشی اعضای هیئت دانشگاه شهید بهشتی تفاوت معنادار مشاهده نشده است، می‌توان پیشنهاد کرد که مسئولان دانشگاه در زمینه برگزاری کارگاههای آموزشی در زمینه روشهای تدریس و نحوه اداره کلاس اقدام کنند.
۳. در کاربرد مربوط به ارزیابی استادان ابعاد بیشتری در باره عملکرد آنان مورد سنجش قرار گیرد، چون در کاربرد حاضر تنها به ۹ مورد از عملکرد آموزشی استادان پرداخته می‌شود. بنابراین، می‌توان با بررسی و مطالعه تطبیقی در دانشگاههای دیگر ابعاد دیگر را نیز مد نظر قرار داد تا کاربرد حاضر از اعتبار بیشتری برخوردار شود.
۴. انواع دیگر ارزیابی آموزشی مورد استفاده قرار گیرد و تنها بر نتایج ارزیابی توسط دانشجویان تکیه نشود.
۵. نتایج مربوط به ارزیابی آموزشی در تعیین استادان دروس برنامه آموزشی گروهها و ارتقای سالانه و رتبه علمی استادان اعمال شود. چون اجرای این امر موجب می‌شود که استادان توجه بیشتری به این نتایج داشته باشند و در صدد ارتقای عملکرد آموزشی خود و برطرف ساختن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت خود در هر یک از ابعاد عملکرد آموزشی برآیند.
۶. دانشگاه باید نتایج ارزشیابی را جدی بگیرد و در این زمینه نظامها و مکانیزمهای تشویقی مناسب به کار گیرد تا از این طریق موجبات بهبود و ارتقای عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی خود را فراهم آورد.
۷. استادان در فرایند ارزشیابی مشارکت داشته باشند و از آنها در اجرای هر چه اثربخش تر این فرایند نظرخواهی شود تا از این طریق شیوههای مناسب و دقیق تر به منظور ارزیابی با اعتبار بیشتر شناسایی و مکانیزمهای اجرای آنها در دفتر نظارت و ارزیابی دانشگاه فراهم شود.
۸. اعتبار و پایایی ابزارهای ارزشیابی به دقت بررسی شود و در صورت نیاز اصلاحات لازم در آنها به عمل آید.
۹. در فرایند ارزشیابی باید به ابعاد کیفی عملکرد آموزشی استادان توجه و از روشها و ابزارهای مناسب استفاده شود.

References

۱. Emery, C., T. Kramer & R. Tian (۲۰۰۷); "Challenge the Student Evaluation of Teaching Effectiveness"; Available at: WWW.bus.Isu.edu.
۲. Harrington, Charles F. & Saxon G. Reasons (۲۰۰۵); "Online Student Evaluation of Teaching for Distance Education: A Perfect Match?"; *The Journal of Educators Online*, Vol. ۲, No. ۱, pp. ۱۳۴-۱۵۱.
۳. Nasr Isfahani, Ahmadreza (۲۰۰۴); "Student Evaluation"; *Higher Education Encyclopedia*, Vol. ۱, pp. ۱۰۶-۱۱۶ (in Persian).
۴. Nasr Isfahani, Ahmadreza, Mostafa Sharif & Hamid Arizi (۲۰۰۴); "Training Evaluation"; *Higher Education Encyclopedia*, Vol. ۱, pp. ۹۸-۱۰۶ (in Persian).
۵. Trinity University, Office of Academic Affairs (۲۰۰۷); *Student Evaluation of Courses & Faculty*; Available at: WWW.Trinity.edu.
۶. Spooren, Pieter & Dimitri Mortelmans (۲۰۰۶); "Teacher Professionalism and Student Evaluation of Teaching: Will Better Teachers Receive Higher Ratings and Will Better Students Give Higher Ratings?"; *Educational Studies*, Vol. ۳۲, No. ۲, pp. ۲۰۱-۲۱۴.
۷. Spooren, P., D. Motelmans & J. Denekenz (۲۰۰۷); "Student Evaluation of Teaching Quality in Higher Education: Development of an Instrument Based on ۱۰ Likert-Scales"; Available at: <http://www.tandf.co.uk/journals/default.html>.
۸. Sproule, Robert (۲۰۰۰); "Student Evaluation of Teaching: A Methodological Critique of Conventional Practices"; *Current Index to Journals in Education by the ERIC Clearinghouse on Assessment and Evaluation*.

Received: ۲۴. ۱۱. ۲۰۰۷

Accepted: ۱۱. ۶. ۲۰۰۸